

Jasna M. Vidić*

Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet
Srbija

REČNIK U NASTAVI FRANCUSKOG JEZIKA ZA AKADEMSKE POTREBE¹

Originalan naučni rad
UDC 371.3::811.133.1
811.133.1'373

Rečnici: jezički, enciklopedijski, sinonimski, analoški, kombinatorni, stručni, leksikoni, pojmovnici, glosari, terminološke baze, jednojezični, dvojezični: savremena leksikografska produkcija na frankofonom izdavačkom tržištu je izuzetno obimna. Za kojim i kakvim rečnikom će korisnik posegnuti prevashodno zavisi od njegovih potreba u određenim situacijama, od njegovih leksikografskih i jezičkih kompetencija, ali i od njegovih navika u korišćenju različitih vrsta rečnika.

Na osnovu tipologije rečnika i njihove namene možemo zaključiti kakav bi to rečnik za studente društvenih i humanističkih nauka koji uče francuski jezik za akademske potrebe bio pertinentan i efikasan kao nastavno sredstvo u usvajanju stručnog vokabulara.

Ispitujući situaciju na srpskom izdavačkom tržištu u poslednjih tridesetak godina, uključujući i elektronske rečnike dostupne na internetu, dolazimo, međutim, do zaključka da postoji velika praznina u savremenoj stručnoj francusko-srpskoj leksikografiji u oblasti društvenih i humanističkih nauka, izuzev ekonomije i prava. Nedostaju takođe posebni dvojezični rečnici za usvajanje francuskog jezika pojedinih struka. U cilju iznalaženja najboljih rešenja u smislu preporuke za korišćenje rečnika kao referentne ili didaktičke literature, rad predstavlja rezultate autorove analize postojećih jednojezičnih i dvojezičnih francuskih i srpskih rečnika.

Ključne reči: francuski jezik struke, leksikografske potrebe i navike korisnika, dostupnost i pertinentnost postojećih rečnika.

1. Uvod

Ovaj se rad bavi mestom rečnika u nastavi i učenju francuskog jezika za akademske potrebe u društveno-humanističkim naukama koje se izučavaju na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, kao i primerenošću postojećih rečnika² potrebama studenata. Grupu studenata koji uče francuski jezik čine studenti filozofije, sociologije, psihologije, pedagogije i andragogije, istorije, etnologije i antropologije, istorije umetnosti, arheologije i klasičnih nauka. Poznato je da u nastavi stranog jezika struke ili stranog jezika za akademske potrebe ključnu ulogu ima učenje, usvajanje i korišćenje posebne leksike, tj.

* Filozofski fakultet, Čika Ljubina 18 – 20, 11 000 Beograd, Srbija; e-mail: jvidic@f.bg.ac.rs

¹ Rad pod istim naslovom, u delimično izmenjenom obliku, tačnije bez priloga, je u vidu usmenog saopštenja

¹ Rad pod istim naslovom, u delimično izmenjenom obliku, tačnije bez priloga, je u vidu usmenog saopštenja izložen na Međunarodnoj konferenciji „Strani jezik struke: prošlost, sadašnjost, budućnost“ održanoj u Beogradu 26. i 27. septembra 2014. i dosad nije publikovan.

² Spisak rečnika nalazi se u prilogu.

stručnih i naučnih vokabulara. U disciplinarno heterogenoj grupi studenata, poput naše, nije nimalo lako odrediti, s jedne strane, obavezni opšti leksički fond za akademske potrebe, a s druge strane, obim užestručnog vokabulara za svaku od naučnih disciplina ponaosob, pogotovo ako se ima u vidu interdisciplinarnost društveno-humanističkih nauka. Osim toga, upravo zbog te disciplinarnosti heterogenosti grupe, nastava francuskog jezika u našem je slučaju najčešće kombinacija francuskog jezika za akademske potrebe i francuskog jezika struke.

Zna se da recepciju i produkciju na stranom jeziku podjednako ometaju sintaksički i leksički deficiti. Opšte je prihvaćeno da su u nastavi stranog jezika sintaksa i leksika dve neodvojive celine, koje se kao takve moraju zajedno podučavati i učiti. I dok je značaj poznavanja gramatike i sintakse odavno prepoznat i na tržištu potvrđen postojanjem mnoštva specijalizovanih priručnika, u pogledu leksike, posebno stručnih vokabulara, barem u oblasti onih društvenih i humanističkih nauka koje nas ovde interesuju, postoji velika praznina. Na nastavniku je, dakle, da uputi studenta iz kojih izvora i kako da uči i pamti leksiku. Ovo posebno važi za stručni vokabular i terminologiju, koji se moraju usvajati na sistematski i metodički osmišljen način. „Od prevashodnog značaja za usvajanje i memorizaciju stručne leksike je takozvano kognitivno usidrenje (*ancrage cognitif*). To znači da nije toliko važno koliko puta se student susretne sa nekom leksičkom jedinicom, već da li se ona javlja u dovoljno jasnim, indikativnim i različitim kontekstima. Reč će se lakše zapamtiti ako se izgovori, napiše, pročita, čuje u određenom kontekstu nego ako se ponovi deset puta za redom.” (Binon, Virlinde: 2004, 275).

Učenje i zapamćivanje leksike u nastavi stranog jezika struke ili za akademske potrebe neminovno otvara i pitanje upotrebe rečnika, ne samo kao referentne literature, već prvenstveno kao nastavnog sredstva. Svi mi koji koristimo, predajemo ili učimo strani jezik služimo se rečnicima i podrazumeva se da to znamo da radimo. Ali da li je baš tako? Za kojim i kakvim rečnicima posežemo, kakve rečnike preporučujemo našim studentima? Da li rečnik u nastavi stranog jezika smatramo samo izvorom informacije ili nastavnim, didaktičkim sredstvom, nekom vrstom priručnika, što on i jeste u savremenoj leksikografskoj produkciji namenjenoj učenju određenog jezika kao stranog? Da li nam je cilj da studenti iz rečnika izvuku samo informaciju ili da im on bude jedno od sredstava za sticanje znanja? I konačno, kakav izbor rečnika nam se na francuskom i srpskom klasičnom i virtuelnom izdavačkom tržištu uopšte nudi i koji od tih rečnika zadovoljavaju potrebe naših studenata?

2. Tipologija rečnika

Savremena rečnička produkcija, posebno u zemljama s razvijenom leksikografskom tradicijom, među koje svakako ubrajamo i Francusku, veoma je bogata. Izdavačko tržište je zatrpano različitim tipovima rečnika. Svaki od tih rečnika „ostvaruje trostruke relacije, prema svojoj građi, sastavljaču i korisniku. Odnos prema građi određuje zahvat rečnika, prema sastavljaču, njegovu namjeru, a prema korisniku namjenu” (Šipka 1998: 160). Na osnovu ove tri relacije dalja klasifikacija rečnika može se izvesti na osnovu:

a. sfere interesovanja, kada rečnike delimo na jezičke u užem smislu reči, čije je težište na jezičkom znanju, i nejezičke, koje nazivamo leksikonima i enciklopedijama, a čije težište je na enciklopedijskom znanju;

b. broja zastupljenih jezika, deleći ih na jednojezične, dvojezične i višejezične rečnike, pri čemu dvojezični mogu biti jednosmerni ili dvosmerni, dok su višejezični najčešće tipa terminoloških glosara, čiji su sastavni deo indeksi reči na svakom od datih jezika;

c. načina na koji su sastavljeni, kad govorimo o alfabetskim i nealfabetskim rečnicima, pri čemu se alfabetski dele na semasiološke, ilustrovane i obratne semasiološke rečnike, a nealfabetski na onomasiološke i slikovne rečnike;

d. namene, kad ih klasifikujemo kao opšte i posebne rečnike; zajedničke odlike svih opštih rečnika su obraćanje širokom krugu korisnika i zasnovanost na standardnom varijetetu jezika; posebni rečnici uvek imaju jasno profilisano težište, od određenog segmenta jezičkog fonda (npr. rečnici stranih reči, terminološki, stručni rečnici), preko semantičkih relacija (rečnici sinonima, antonima, analoški, kombinatorni, kolokacijski rečnici), kao i prepoznatljivu ciljnu grupu (npr. rečnici za usvajanje stranog jezika) (prema Kostić-Tomović, 2010).

Postoji još kriterijuma po kojima se rečnici mogu deliti, a za naš slučaj može biti interesantna podela po samostalnosti, kad razlikujemo samostalne od aneksnih rečnika, koji su sastavni deo monografija ili udžbenika, ali i podela po medijumu objavljivanja, kad razlikujemo štampane od elektronskih rečnika.

3. Profil korisnika i njihove leksikografske potrebe

Profil potencijalnog korisnika rečnika određuje njegova jezička kompetencija na maternjem i na stranom jeziku, stručna kompetencija u određenoj stručnoj i naučnoj oblasti i njegova leksikografska korisnička kompetencija.

Naši studenti francuski jezik uče u prva četiri semestra osnovnih studija. Njihova jezička kompetencija na stranom jeziku varira. Izuzimajući usmeno izražavanje, ona

uglavnom odgovara nivou B1, što je najčešće nedovoljno za neometano razumevanje stručnog i naučnog teksta. U praksi smo se više puta uverili da je jezička kompetencija naših studenata na maternjem jeziku takođe nedovoljno razvijena, naročito u segmentu poznavanja terminologije i značenja stranih reči u srpskom jeziku, koje oni uglavnom koriste u ustaljenim kontekstima, intuitivno i bez razumevanja njihovog stvarnog značenja. Dalje, kako je reč o studentima prve dve godine studija, njihova stručna kompetencija u određenoj stručnoj i naučnoj oblasti neminovno je još uvek nepotpuna. I najzad, kod naših studenata nedovoljno je razvijena i leksikografska kompetencija, što su pokazali rezultati istraživanja njihovih leksikografskih navika koje je autor sproveo za potrebe ovog rada.

Pri recepciji i u produkciji teksta na stranom jeziku leksikografske su potrebe naših studenata, dakle, višestruke. Zbog nedovoljnog poznavanja francuskog jezika oni i dalje moraju da koriste opšte i posebne jednojezične i dvojezične rečnike standardnog francuskog jezika, dok ih stručni tekstovi koji se koriste u nastavi sadržinom i stručnim vokabularom neminovno upućuju na korišćenje enciklopedija, leksikona, pojmovnika, stručnih i terminoloških rečnika, kako na francuskom tako i na srpskom jeziku.

4. Leksikografske navike studenata

Leksikografske navike naših studenata pokušali smo da utvrdimo istraživanjem³ koje smo sproveli na uzorku od 96 studenata, od kojih 23 izučavaju predmet Francuski jezik 2, 15 Nemački jezik 2 i 58 Engleski jezik 2. Uzorak smo proširili studentima koji uče nemački i engleski jezik u nameri da sagledamo leksikografske navike studenata na generacijskom nivou.

Od deset pitanja u anketi osam se odnosilo na korišćenje rečnika stranog jezika, a dva na upotrebu rečnika srpskog jezika. Pitanja vezana za rečnike srpskog jezika uvrstili smo u upitnik smatrajući da je služenje rečnikom maternjeg jezika odraz leksikografske kulture studenata. Za potrebe ovog rada iznećemo samo sumarni pregled rezultata dobijenih anketom.

Kako veliki broja ispitanika nije odgovorio na sva pitanja ili je njihov odgovor glasio „ne znam“, odlučili smo da, kao relevantne, analiziramo samo odgovore na ona pitanja na koje je odgovorilo preko 50% ispitanika.

³ Ispitivanje sprovedeno od 05. do 14. maja 2014. na Filozofskom fakultetu. Formular upitnika dat je u Prilogu V rada.

4.1. Vrste rečnika koje studenti koriste

Prva dva pitanja odnosila su se tipove rečnika koje studenti koriste pri recepciji i produkciji na stranom jeziku⁴. Od studenata se tražilo da podvuku sve vrste rečnika koje koriste.

Pokazalo se da studenti u recepciji tekstova na stranom jeziku najviše koriste jezičke, dvojezične, opšte i elektronske rečnike na internetu, dok se nešto manje služe klasičnim štampanim rečnicima. Nelogičnosti i protivrečnosti kod pojedinih rezultata objašnjavaju se činjenicom da nisu svi studenti odgovorili na postavljena pitanja.

JEZIK	BROJ ISPITANIKA	JEZIČKI REČNIK	DVOJEZIČNI REČNIK	OPŠTI REČNIK	KLASIČNI REČNIK	ELEKTRONSKI REČNIK (NA INTERNETU)
FRANCUSKI	23	39.13%	91.30%	39,13%	52,17%	91.30%
UKUPNO	96	42,7%	62,50%	22,91%	35,41%	62,50%

Tabela 1 – Tipovi rečnika koje studenti koriste 1

Iako studenti koji uče francuski jezik prednjače u korišćenju jednojezičnih rečnika (34,78%), ovi rezultati pokazuju da i se dalje gotovo dve trećine studenata služi isključivo dvojezičnim rečnicima. Nijedan student ne koristi isključivo klasične štampane rečnike, ali zato 42,85% studenata koristi samo elektronske rečnike na internetu. Iznenađuje to da niko ne koristi izdanje bilo kog tipa rečnika na ce-de romu.

Pri produkciji tekstova na stranom jeziku studenti takođe najviše koriste dvojezične rečnike, i to one dostupne na internetu, a nešto manje klasične štampane rečnike. Jednojezične rečnike najviše koriste studenti francuskog jezika, ali samo njih 21,73%. Svi studenti koji koriste štampane rečnike istovremeno se služe i elektronskim, ali se zato gotovo tri četvrtine služi samo rečnicima dostupnim na internetu. Nijedan student ne koristi elektronske rečnike na CD romu.

JEZIK	BROJ ISPITANIKA	DVOJEZIČNI REČNIK	KLASIČNI REČNIK	ELEKTRONSKI REČNIK (NA INTERNETU)
FRANCUSKI	23	82,60%	34,78%	84,21%
UKUPNO	96	61,45%	25,00%	51.04%

Tabela 2 – Tipovi rečnika koje studenti koriste 2

⁴ v. Prilog V.

4.2. Opšti dvojezični francusko-srpski i srpsko-francuski rečnici koje koriste studenti

Klasični štampani rečnici 21 (91,30%)	Elektronski rečnici dostupni na internetu 20 (86,95%)	Bez odgovora 3 (13,04%)
Nikolić, Vojislav (prir.) (2010): <i>Francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik</i> . Beograd: Jasen. (+ gramatika + rečnik sinonima + ilustrovani rečnik) 8	https://translate.google.com/ 11 4 ispitanika koristi isključivo https://translate.google.com/	
Grujić, Branislav (prir.) (2010): <i>Francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik</i> . Beograd: Predrag – Nenad. Cetinje: Obod 2	http://onlinerecnik.com/ 6	
Jeremenko, Vesna (2009): <i>Francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik</i> . Beograd: JRJ. (+ gramatika) 1	„Šta prvo iskoči.” 3	
Jovanović, Slobodan (1991): <i>Savremeni francusko-srpskohrvatski rečnik</i> . Beograd: Prosveta. (+ gramatika) 4		
Jovanović, Slobodan (1991): <i>Savremeni srpskohrvatsko-francuski rečnik</i> . Beograd: Prosveta. 1		
Putanec, Valentin (1975, 2001): <i>Francusko-hrvatski ili srpski rečnik</i> . Zagreb: Školska knjiga 2		
Mihajlović, Živka (2003): <i>Školski francusko-srpski rečnik za srednje škole</i> . Beograd: Zavod za udžbenike. 2		
Marković, Ranka (1999): <i>Francusko-srpski rečnik</i> . Beograd: Narodna knjiga – Alfa. 1		

Od štampanih rečnika najviše studenata koristi *Francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik* u izdanju izdavačke kuće Jasen. Reč je o dvosmernom, dvojezičnom rečniku koji na

oko 900 stranica malog formata sadrži i pregled osnovnih gramatičkih pravila, rečnik francuskih sinonima i francusko-srpski slikovni rečnik.

Od elektronskih najviše studenata koristi rečnik na adresi <https://translate.google.com>, zatim <http://onlinerecnik.com>, sa CCA licencom, i na trećem mestu, da citiramo studente, „šta prvo iskoči“.

4. 3. Korišćenje stručnih dvojezičnih rečnika

Više od 90% studenata ne daje odgovor na pitanje da li koriste stručne dvojezične rečnike ili kaže da ne zna da takvi rečnici postoje, što je i logično, budući da ih u oblasti društveno-humanističkih nauka kojima se ovde bavimo nema ni za francuski ni za nemački jezik. Međutim, iznenađuje to što samo 30% studenata Odeljenja za sociologiju i filozofiju koji uče engleski jezik koristi postojeći *Englesko-srpski rečnik socioloških termina* Svetlane Stojić, što ukazuje na nedovoljno razvijene leksikografske navike kod naših studenata uopšte.

4. 4. Korišćenje stranih dvojezičnih rečnika u kojima je jedan od jezika engleski

Primitivši da se pojedini studenti služe francusko-engleskim i englesko-francuskim rečnicima, interesovalo nas je da proverimo rasprostranjenost te navike. Pokazalo se da 69,56% studenata koji uče francuski jezik koristi ovaj tip rečnika, ali isključivo njihova internet izdanja.

Za razliku od njih, nemačko-engleski i englesko-nemački rečnik koristi samo 16,66% studenata koji uče nemački jezik. Zanimljiv procenat od 8,62% studenata koji uče engleski koristi rečnike engleskog u kombinaciji s drugim stranim jezicima.

Ova praksa jedina je po kojoj se studenti koji uče francuski jezik značajnije razlikuju od ostalih ispitanika.

4. 5. Strani jednojezični opšti rečnici koje studenti koriste

Na ovo pitanje da li koriste strane jednojezične opšte rečnike potvrdno je odgovorilo 52,16% studenata koji uče francuski, 26,66% studenata koji uče nemački i 36,20% studenata koji uče engleski jezik. Kod sve tri grupe studenata uočena je nedoslednost u odgovorima, jer je prethodno mnogo manji procenat njih naveo da koristi strane jednojezične rečnike.

Od klasičnih štampanih francuskih jednojezičnih rečnika najviše studenata, tačnije 21,74%, koristi *Le Petit Larousse illustré*, rečnik enciklopedijskog tipa, a od elektronskih izdanja najviše studenata, odnosno 26,08%, koristi „šta prvo iskoči“ na internetu.

4.6. Strani jednojezični posebni i stručni rečnici koje studenti koriste

Na pitanje o tome da li koriste u strane jednojezične posebne i stručne rečnike potvrdno je odgovorilo 26,07% studenata koji uče francuski, 8,62% studenata koji uče engleski i 0% studenata koji uče nemački jezik.

4.7. Srpski jednojezični opšti rečnici koje studenti koriste

Jednojezični opšti rečnik srpskog jezika koristi 26,66% studenata koji uče francuski, 17% studenta koji uče engleski i 0% studenata koji uče nemački jezik.

4.8. Srpski posebni i stručni rečnici koje studenti koriste

Studenti u sve tri grupe uglavnom koriste rečnike stranih reči i izraza, i to 65,21% studenata koji uče francuski jezik, 20% onih iz grupe za nemački jezik i 36,20% studenata iz grupe za engleski jezik. Od ukupnog broja studenta koji se služe ovakvim tipom rečnika 61,53% koristi Vujaklijin *Leksikon stranih reči i izraza*, a 35,89% *Veliki rečnik stranih reči i izraza* Ivana Klajna i Milana Šipke.

Od ukupno 96 studenata samo jedan student koristi *Rečnik sinonima* Pavla Ćosića. Takođe, samo se jedan student služi rečnikom stranih reči i izraza na adresi <http://www.vokabular.org>.

5. Postojeći francuski i srpski rečnici i njihova dostupnost

U fakultetskoj biblioteci Kabineta za strane jezike i ostalim seminarskim bibliotekama postoji veliki broj opštih i posebnih francuskih i srpskih rečnika, koji su dostupni našim studentima⁵. Mogu se koristiti u kabinetu za strane jezike i u čitaonicama fakulteta. Korišćenje navedenih elektronskih rečnika na internetu uglavnom je besplatno. Po tipu, broju, raznolikosti pristupa i načina obrade odrednica, nameni i funkciji prednjače francuski rečnici.

Listom je obuhvaćeno dvadesetak opštih, jednojezičnih francuskih rečnika. Rečnici opšteg jezika poznatih leksikografskih kuća Larousse, Le Robert i Hachette izdaju se kao klasični (navedeni su samo jednotomnici), na CD-u, na internetu i kao kombinovani. Sa interneta se mogu preuzimati besplatno ili, ređe, po veoma povoljnim cenama. Nekoliko pouzdanih elektronskih rečnika funkcionise i kao dvojezični ili višejezični rečnici.

⁵ Kompletna lista rečnika s kratkim opisom data je u Prilozima I, II, III i IV rada.

Od posebnih rečnika studentima su na Filozofskom fakultetu na raspolaganju: a) jednojezični rečnik za učenje francuskog kao stranog i kao drugog jezika, analoški rečnik francuskog jezika, rečnik sinonima i antonima i jedan kombinatorni rečnik; b) 17 klasičnih jednojezičnih stručnih rečnika iz oblasti društvenih i humanističkih nauka. Na spisku su i elektronske adrese besplatnih terminoloških baza koje predstavljaju značajne kanadske i francuske projekte u oblasti elektronske leksikografije.

Što se tiče srpskih klasičnih štampanih jednojezičnih rečnika, izbor se svodi na jednotomni *Rečnik srpskog jezika* Matice srpske. Od posebnih, tu su dva rečnika stranih reči i izraza, rečnik sinonima srpskog jezika i rečnik sinonima i srodnih reči srpskohrvatskog jezika. Od stručnih rečnika naveli smo tridesetak naslova, među kojima su, osim autorskih leksikografskih dela naših stručnjaka, i rečnici prevedeni s drugih jezika. Postoje i dva elektronska rečnika, od koji je jedan rečnik stranih reči, a u sastavu drugog, koji je višejezični, postoji i leksikon srpskog jezika.

Najmanji izbor i velika praznina na leksikografskom tržištu postoji u oblasti savremenih kvalitetnih opštih i posebnih dvojezičnih francusko-srpskih i srpsko-francuskih rečnika, za kojima je i najveća potreba.

6. Pertinentnost postojećih rečnika

6. 1. Klasični štampani opšti i posebni dvojezični rečnici

Istraživanje je pokazalo da naši studenti pretežno koriste dvojezične rečnike. Odgovori studenta pokazuju da najveći broj njih koristi četvorodelni rečnik u izdanju Jasena, na osnovu čega se može zaključiti da se oni pri kupovini rečnika uglavnom rukovode njegovom cenom, kompleksnošću (četiri rečnika u jednoj knjizi), ali i njegovom veličinom i lakoćom manipulisanja. Cena ovog, kao i ostalih rečnika naših izdavača, ravna je ceni dve do tri bioskopske ulaznice.

Međutim, postavlja pitanje pertinentnosti takvog rečnika. Može li on da zadovolji potrebe studenata u nastavi francuskog jezika struke? Izdavač u predgovoru kaže da je rečnik namenjen svima, od učenika osnovnih i srednjih škola, do studenata i prevodioca, što smatramo nemogućim i suprotnim principima savremene leksikografije. Ekvivalenti odrednica u oba smera dati su bez jasno uočljive podele po značenjima, van konteksta i bez kolokacija. Dakle, ovakav tip rečnika daleko je od rečnika za usvajanje stranog jezika, pa samim tim i ne može zadovoljiti potrebe učenika i studenata, posebno pri recepciji i produkciji u oblasti stručnog jezika. Rečnik francuskih sinonima, nepoznatog izvora, sastavljen je po istom principu, bez grupisanja po značenjima, bez kolokacija i bez primera. On ne da ne pomaže studentima, već ih samo zbunjuje. I konačno, iz francusko-srpskog

slikovnog rečnika kao izvor terminoloških informacija mogu se iskoristiti svega dve do tri tematske strane.

Sve izrečene primedbe manje ili više važe i za ostale rečnike, osim za najnovije, nedavno objavljeno dopunjeno i prerađeno izdanje Francusko-srpskog rečnika Slobodana Jovanovića, u kojem su ekvivalenti na srpskom jeziku barem grupisani po značenjima, premda im nedostaju informacije o kontekstu i kombinatorici.

Stručni dvojezični francusko-srpski i srpsko-francuski rečnici iz oblasti društvenih i humanističkih nauka koje se izučavaju na Filozofskom fakultetu jednostavno ne postoje.

6. 2. Elektronski dvojezični rečnici

Ozbiljna konkurencija jeftinim štampanim rečnicima svakako su rečnici dostupni na internetu. Studenti najčešće koriste besplatni rečnik–prevodilac na adresi <https://translate.google.com>, koji smatramo sasvim nepouzdanim, neprimerenim i neprihvatljivim za potrebe nastave. Na drugom mestu po učestalosti upotrebe je adresa <http://onlinerecnik.com>, višejezični leksikografski projekat zaštićen autorskom licencom CCA. U ponudi na datoj adresi ima više dvosmernih dvojezičnih rečnika, različitih jezičkih kombinacija, među kojima i relativno pouzdan francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik i francusko-engleski i englesko-francuski rečnik. Reč je o hibridnom, semibilingvalnom tipu rečnika, kombinaciji jednojezičnog i dvojezičnog rečnika, u kojem iza odrednice na francuskom jeziku sledi objašnjenje na francuskom, pa tek onda srpski ekvivalenti podeljeni po oblastima, a zatim unutar njih i po značenjima. Uz francuske odrednice često je dat i izgovor. Velika mana mu je to što su reči date van konteksta i bez kolokacija, što naročito važi za srpsko-francuski rečnik. Da bi izabrao odgovarajuće značenje reči student, naime, mora posedovati veoma razvijenu jezičku kompetenciju na stranom jeziku. Od jednojezičnih rečnika nude se srpski, francuski i engleski leksikon. Prednost rečnika na ovoj adresi, bez obzira što samo delimično zadovoljava potrebe studenata, jeste to što je besplatan i što je uvek dostupan na internetu.

6. 3. Francuski opšti, posebni i stručni jednojezični rečnici

U fakultetskoj biblioteci postoji veliki broj odličnih francuskih jednojezičnih opštih, posebnih i stručnih rečnika iz gotovo svih oblasti društvenih i humanističkih nauka. Međutim, rezultati istraživanja pokazuju da ih veoma mali broj studenata koristi. Uvereni smo da za to postoji nekoliko razloga.

Kao prvo, od svih raspoloživih rečnika samo je jedan rečnik opšteg jezika⁶ zamišljen i sastavljen kao rečnik za usvajanje francuskog kao stranog jezika, tj. namenjen nefrankofonim korisnicima i prilagođen njihovim potrebama. U njemu su poštovani svi kriterijumi za takav tip rečnika: obrađeno je dvadeset i dve hiljade reči iz svih relevantnih jezičkih registara, data je njihova fonetska transkripcija, ponuđene su gramatičke informacije, značenja odrednica jasno su odeljena, definicije su kratke, jasne i razumljive, brojni primeri nisu eklektički preuzimani iz korpusa, već su rezultat promišljanja autor, koji su se trudili da daju „očekivane rečenice“, smeštajući reči u najučestalije kontekste. Reč je o veoma kvalitetnom rečniku, gotovo priručniku za učenje francuskog jezika, čija je jedina mana, barem sa stanovišta potreba naših studenata, to što su iz njega sistematski isključivani stručni i naučni termini.

Francuski jednojezični opšti rečnici jezičkog ili enciklopedijskog tipa namenjeni su zapravo izvornim govornicima i ne uzimaju u obzir potrebe, probleme i leksikografske navike nefrankofonih korisnika. Prosečan nefrankofoni student, dakle ne samo onaj čiji je maternji jezik srpski, ne poznaje dovoljno dobro francuski jezik da bi brzo i efikasno iz jednojezičnih rečnika izvukao leksičku informaciju. Pred ovakvim rečnikom on se oseća nesigurno, gubi samopouzdanje, razvija odbojnost i prestaje da ga koristi.

Francuski jednojezični stručni rečnici, takođe namenjeni izvornim govornicima, po pravilu su semasiološki i nisu jezičkog, već enciklopedijskog tipa. Njihovo težište je na referentima, stvarima, pojmovima, pa se odrednice uglavnom svode na imenice, ponekad prideve, a sasvim retko priloge. Pojmovi su najčešće obrađeni u formi rečničkih članaka iz pera jednog ili više autora. Odrednice se ne daju u kontekstima, ne postoje primeri koji bi ilustrovali njihovu upotrebu i potpuno su zanemarene sintagmatske relacije. Iako veoma kvalitetni, ni ovi rečnici ne zadovoljavaju potrebe naših studenata, jer jednostavno nisu koncipirani kao rečnici za usvajanje jezika struke, već kao referentna literatura za frankofone studente, stručnjake i prevodioce.

Ako je za utehu, s istim problemom neprilagođenosti stručnih rečnika nastavi francuskog jezika struke ili za posebne potrebe suočavaju se i oni strani studenti koji jezik uče u frankofonom okruženju. Problem je naročito izražen kod produkcije na francuskom jeziku, budući da se „u produkciji polazi od namere da se nešto saopšti, od ideje, želje da se otvori neka tema. Niko pri tom ne govori, niti piše alfabetskim redom. Leksiku, dakle, treba organizovati po semantičkom principu, grupisati reči koje su, inače, alfabetski udaljene. Međutim, podrazumeva se, da bi takav onomasiološki rečnik morao da ima alfabetski indeks

⁶ Prilog I.

reči s prevodnim ekvivalentima i uputnicama radi lakšeg pristupa” (Binon, Verlinde: 2004, 277-278).

Odlična ilustracija ovakvih teorijskih stavova i pravi leksikografski poduhvat, u pogledu složenosti načina obrade leksičkih jedinica, predstavlja postojeći stručni rečnik za učenje francuskog poslovnog jezika, objavljen u klasičnoj i elektronskoj formi, *Dictionnaire d'apprentissage du français des affaires (le DAFA)* (Binon, Verlinde, Van Dyck, Bertels: 2000), čiji podnaslov glasi „Rečnik za razumevanje i izražavanje na francuskom poslovnom jeziku”. „Rečnik je za razumevanje jer je”, kako kažu autori u uvodnim napomenama, „namenjen izvornim i neizvornim govornicima francuskog jezika, stručnjacima, prevodiocima, studentima, sekretarima, ... koji žele da bolje razumeju svet poslova i ekonomije i rečnik za izražavanje, posebno namenjen studentima francuskog kao stranog ili kao drugog jezika, čiji je cilj da im pomogne u boljem korišćenju francuskog poslovnog i ekonomskog jezika u situacijama stvarne komunikacije” (Binon, Verlinde, Van Dyck, Bertels: 2000, XV). Ovaj rečnik se sastoji od 135 tematskih članaka, koji obuhvataju ključne porodice reči uklopljene u semantičke veze, zatim 3200 reči datih u različitim kontekstima i više od 3000 rečenica-primera upotrebe, pri čemu je svaka od reči prevedena na pet drugih jezika: nemački, engleski, španski, italijanski i holandski. On se može koristiti ili polazeći od francuskog značenja reči, u cilju boljeg razumevanja, ili od njenog prevoda na jedan od pet pomenutih jezika, koji su dati u alfabetskim obrnutim indeksima, a u cilju pravilnijeg izražavanja. Radi lakšeg snalaženja autori ostaju verni alfabetskom redosledu odrednica. I konačno, posebnost ovog rečnika ogleda se u tome što je, kao rečnik za usvajanje određenog stručnog jezika, uspeo da zadrži sve odlike jezičkog rečnika: gramatičku kategorizaciju, izgovor odrednice, njene izvedenice, različita značenja, učestalost upotrebe, značenja izraza u čiji sastav ona ulazi, značenja kolokacija, itd. „ Sa velikim zadovoljstvom, takođe, primećujem da se *DAFA* razlikuje od većine stručnih rečnika, koji su prevashodno posvećeni definisanju referenata (predmeta u realnom svetu, koncepata, koji se označavaju određenim terminima). On uspeva da izbegne taj enciklopedijski pristup da bi, s najvećom mogućom pažnjom, opisivao korišćenje i upotrebu tih termina, polazeći od diskursa onih govornika koji vladaju njihovim funkcionisanjem, zahvaljujući čemu on jeste autentičan jezički rečnik” (Galisson, U: *DAFA* 2000, IV).

Osim ovakvog tipa rečnika, u postizanju pravilnog izražavanja na francuskom jeziku veliku ulogu imaju posebni analoški rečnici, rečnici sinonima i antonima i kombinatorni rečnici opšteg jezika. Rečnik koji najviše odgovara potrebama naših studenata svakako je

navedeni kombinatorni rečnik⁷. Reč je o kvalitetnom rečniku, koji se u potpunosti uklapa u savremenu tendenciju rečnika za usvajanje francuskog jezika.

6.4. Srpski opšti, posebni i stručni jednojezični rečnici

Činjenica da je tek 2007. godine objavljen prvi jednotomni *Rečnik srpskog jezika* Matice srpske koji je, nažalost, zbog svoje veličine i težine, potpuno neprilagođen svakodnevnoj upotrebi, dovoljno govori o leksikografskoj tradiciji i razvijenosti leksikografske kulture u našoj sredini. I dok se dete u Francuskoj već na početku školovanja sreće s rečnicima maternjeg jezika prilagođenim njegovom uzrastu, koji zatim „rastu“ zajedno s njim, mislimo da ne grešimo ako kažemo da većina naših studenata završi studije, a da nikad ne otvori rečnik srpskog jezika.

Nepostojanje navike korišćenja rečnika potvrđuje i činjenica da, uprkos postojanju stručnih rečnika na srpskom jeziku, gotovo niko od studenata nije u anketi naveo to da ih koristi. U razgovoru, studenti su izjavili da stručne pojmove i termine pamte na predavanjima, a ako se i služe nekim terminološkim i stručnim rečnicima, to su uglavnom aneksni rečnici, glosari i pojmovnici koji postoje u pojedinim udžbenicima.

6.5. Francuski i srpski elektronski rečnici

Francuski elektronski opšti i terminološki rečnici dostupni na internetu veoma su kvalitetni, ali kao i štampani namenjeni su izvornim govornicima, tako da od pune koristi mogu biti samo naprednim nefrankofonim korisnicima. Dobro je što je taj problem uočen i što je sve više hibridnih dvojezičnih (najčešća je kombinacija s engleskim jezikom) i višejezičnih rečnika. U tim se kombinacijama nažalost još uvek retko pojavljuje srpski jezik. Osim licenciranih rečnika velikih izdavača, za svaku preporuku je rečnik i pretraživač na adresi <http://www.linguee.fr>. Reč je o konceptijski jedinstvenom višejezičnom rečniku, kombinaciji rečnika i pretraživača. Prednost ovog rečnika je u velikom broju primera, pouzdanim prevodima, koji su plod aktivnosti ljudskog mozga, kao i ozvučenom izgovoru francuskih reči. Osim opštih pojmova rečnik sadrži i veoma retke i specifične termine.

Što se tiče elektronskih rečnika srpskog jezika, smatramo da studentima mogu biti od koristi rečnici na već pomenutim adresama <http://onlinerecnik.com>, <http://www.vokabular.org> i <http://www.staznaci.com>.

⁷ Prilog I.

7. Zaključak

Posle svega što je do sada rečeno, mora se priznati da u ovom trenutku, uprkos mnoštvu različitih opštih i stručnih rečnika, ne postoji jednojezični ili dvojezični francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik koji bi u potpunosti odgovarao potrebama naših studenata i koji bi mogao biti uključen u nastavu francuskog jezika za akademske potrebe u humanističkim i društvenim naukama, i to ne samo kao referentna literatura, već kao nastavno sredstvo, kao neka vrsta priručnika za usvajanje stručne leksike. Smatramo, međutim, isto tako i da se retko dešava to da zainteresovani student, uz kombinovanje dva do tri rečnika, ne može da razume ili proizvede određeni stručni tekst.

Ipak, najviše brine to što studenti nemaju razvijene leksikografske navike. Verujemo da je to, svakako, jednim delom i posledica nedostatka kvalitetnih rečnika namenjenih korisnicima koji uče francuski jezik. Pokazalo se, isto tako, da studenti rečnike pamte ne po nazivu, autoru ili izdavačkoj kući, već po veličini, boji korica, eventualno nekoj ilustraciji. Isto važi i za adrese elektronskih leksikografskih izvora. Dobro je, međutim, što se većina studenata okreće elektronskim rečnicima, jer su im oni zahvaljujući pametnim telefonima, tabletima i laptopovima praktično na raspolaganju svugde i u svakom trenutku. S druge strane, posebno zabrinjava podatak da mnogi koriste, da citiramo njihove reči, „šta prvo iskoči“, što prema našem mišljenju ukazuje na opasnost od nekritičkog korišćenja rečnika na internetu, ne zato što su ti rečnici *a priori* nekvalitetni ili pogrešni, već što takav studentski stav odražava nepostojanje svesti o potrebi korišćenja dobrih i pouzdanih rečnika pri usvajanju stranog jezika.

Uočili smo da niko od studenata nije rekao da koristi <http://en.wikipedia.org>, višejezičnu univerzalnu enciklopediju otvorenog kolaborativnog tipa, koja se razvija na više od 280 svetskih jezika, kao ni višejezični rečnik <http://fr.wiktionary.org>. Pretpostavljamo da je tako zato što obe adrese u našoj sredini važe kao nepouzdan izvor informacija, čije korišćenje zabranjuju mnogi univerzitetski nastavnici. Smatramo, ipak, da u nedostatku boljih rečnika, Vikipedija može da posluži kod pronalaženja terminoloških ekvivalenata, pre svega na onim svojim stranicama koje imaju navedene pouzdane leksikografske izvore, a takvih je sve više.

Kako se jednojezični opšti i stručni rečnici uglavnom obraćaju izvornim govornicima, francuski izdavači u želji da izađu u susret nefrankofonim korisnicima, ali i da bi frankofonim govornicima obezbedili ekvivalente na stranim jezicima, sve češće objavljuju stručne rečnike u hibridnoj formi, kombinujući jednojezične i dvojezične ili višejezične rečnike. Istraživanja koja su se bavila prednostima i manama jednojezičnih i dvojezičnih ili višejezičnih rečnika potvrđuju korisnost ovakvog tipa rečnika. „Uključujući maternji jezik u strani jednojezični

rečnik, leksikograf izlazi u susret svima onima koji prednost daju dvojezičnim rečnicima i time im rečnik čini dostupnijim. Druga prednost uključivanja maternjeg jezika je što se uveliko smanjuje mogućnost pogrešnog tumačenja reči. I treća prednost je što takav rečnik postaje pogodan za prevođenje" (Van Impe: 1998). Idealan rečnik bi u našem slučaju bio, dakle, hibridni dvojezični stručni rečnik u kojem bi se poštovali kriterijumi za učeničke rečnike, tako što bi odrednice bile značenjski obrađene na francuskom jeziku, ilustrovane odgovarajućim primerima s ekvivalentima prevedenim na srpski jezik.

Svesni da izrada takvog rečnika zavisi od mnogo faktora, završavamo čuvenim citatom Semjuela Džonsona: „Rečnici su kao časovnici: i najgori je bolji od nikakvog, a od najboljeg se ne može očekivati da bude sasvim tačan”⁸.

Literatura

- Binon Jean, Verlinde Serge, L'enseignement / apprentissage du vocabulaire et la lexicographie pédagogique du français sur objectifs spécifiques (FOS): le domaine du français des affaires, *Ela. Études de linguistique appliquée* 3/ 2004 (n° 135), p. 271-283 URL : www.cairn.info/revue-ela-2004-3-page-271.htm. Preuzeto 15.5.2014.
- Binon, J, Verlinde, S, Van Dyck, J, Bertels, A. (2000): *Dictionnaire d'apprentissage du français des affaires*. Paris: Didier; <http://www.projetdafa.net/> preuzeto 15.12.2014.
- Galisson, Robert, Préfaces, Binon, Verlinde, Van Dyck, Bertels, (2000): *Dictionnaire d'apprentissage du français des affaires*. Paris: Didier
- Kostić-Tomović, J. (2010). Klasifikacija rečnika i tipologija leksikografskih informacija. *Prevodilac* 63, 24-55.
- Kostić-Tomović, J. (2011): Nemačko-srpska stručna leksikografija kao izazov za nastavu i prevodilačku praksu (2000-2010). *Jezik struke: izazovi i perspektive. Zbornik radova s Druge međunarodne konferencije DSJKS-a*. Beograd: Filozofski fakultet
- Van Impe, Nathalie (1998, 38): *Les dictionnaires bilingues et monolingues : une comparaison*. Doc. PDF <http://www.vlrom.be/pdf/991dictionn.pdf>. Preuzeto 10.4.2014.
- Šipka, D, (2006): *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*. Drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje. Novi Sad: Matica srpska.

⁸ Samuel Johnson: „Dictionaries are like watches: the worst is better than none, and the best cannot be expected to go quite true.”

Resumé

DICTIONNAIRE DANS L'ENSEIGNEMENT DU FRANÇAIS SUR OBJECTIF UNIVERSITAIRE

Cette communication se propose de présenter l'état des lieux sur les marchés serbe et français y compris le marché virtuel sur Internet des dictionnaires et encyclopédies, disponibles et susceptibles d'être utilisés dans l'enseignement / apprentissage du FOU et du FOS à la Faculté de Philosophie de Belgrade, notamment dans le domaine des sciences humaines et sociales.

Il est connu que lors de l'enseignement / apprentissage du FOU et du FOS l'acquisition du lexique général et du vocabulaire de spécialité joue un rôle primordial. On sait également qu'un bon dictionnaire d'apprentissage, ainsi que des dictionnaires de spécialité dans les différents domaines faciliteraient certainement cette acquisition lexicale. Comme notre groupe d'apprenants est disciplinairement très hétérogène, étant composé d'étudiants des dix départements : philosophie, sociologie, psychologie, sciences de l'éducation, histoire, histoire de l'art, ethnologie et anthropologie, archéologie et langues classiques, il n'est pas facile de déterminer l'ampleur du lexique général concernant l'enseignement universitaire et la part appartenant aux vocabulaires spécialisés des domaines particuliers qu'il faudrait faire acquérir aux étudiants. Donc, c'est à l'enseignant de le faire et de proposer aux étudiants les outils d'enseignement convenables, y compris des dictionnaires adéquats.

Pour recommander aux étudiants un dictionnaire servant d'outil d'enseignement, il faudrait d'abord connaître le profil de l'utilisateur du dictionnaire, ses besoins et ses habitudes lexicographiques. Notre utilisateur moyen est l'étudiant en 2ème année d'études universitaires dont les compétences langagières en FLE sont au niveau B1 et les compétences en langue maternelle souvent insuffisamment développées en ce qui concerne la compréhension du contenu de certaines notions. N'étant qu'en deuxième année d'études ses compétences professionnelles ne peuvent pas non plus être suffisamment développées. Et finalement, sa compétence lexicographique est relativement peu développée faute d'habitudes lexicographiques bien ancrées, ce qui résulte de notre enquête.

Il en provient également que les besoins lexicographiques de nos étudiants sont multiples. Ils devraient consulter des dictionnaires de langue générale bilingues français-serbe et serbe-français, des monolingues français et serbes, ainsi que des dictionnaires encyclopédiques, de spécialité et terminologiques en deux langues.

Les résultats de l'enquête sur les habitudes lexicographiques des apprenants réalisée auprès de 96 étudiants, dont 23 apprennent le français, 15 l'allemand et 58 l'anglais ont démontré que le plus grand pourcentage d'étudiants utilisent pour comprendre ou produire un texte en langue étrangère les dictionnaires bilingues de langue générale et surtout leurs versions électroniques gratuitement disponibles en ligne. Les dictionnaires français-serbe et serbe-français « sur papier » les plus consultés sont en général des dictionnaires les moins chers. Ce qui est significatif et inquiétant c'est que les étudiants consultent indifféremment les dictionnaires classiques et électroniques, sans prendre conscience de l'importance de leur qualité lexicographique.

Malgré de nombreux dictionnaires français de langue générale et de spécialité de qualité disponibles dans la bibliothèque de la faculté et dont les listes sont jointes en annexes, on a constaté qu'un nombre presque insignifiant d'étudiants les consultent. Deux raisons d'une telle pratique sont possibles. D'une part, le manque d'habitudes lexicographiques chez les étudiants et d'autre part, le fait que ces dictionnaires ne soient peut-être pas des outils adéquats, susceptibles de répondre à leurs besoins. En effet, les dictionnaires généraux monolingues ne s'occupent pas du FOU ou du FOS, alors que les dictionnaires spécialisés ne sont pas des dictionnaires de langue, mais des dictionnaires encyclopédiques, et ils sont encore moins des dictionnaires d'apprentissage. Tous ces dictionnaires s'adressent à un public de locuteurs natifs et ne tiennent pas compte des besoins, des difficultés et des habitudes lexicographiques d'un public non francophone. C'est pourquoi leur efficacité en tant qu'outils d'apprentissage reste modeste.

Il faut souligner que les dictionnaires bilingues de spécialité français-serbe dans les domaines des sciences humaines et sociales étudiées à la Faculté de philosophie tout simplement n'existent pas.

Pour conclure, nous dirions qu'un dictionnaire adéquat et pertinent qui répondrait aux besoins de nos étudiants serait un dictionnaire d'apprentissage « semi-bilingue », c'est-à-dire un dictionnaire hybride qui contiendrait des éléments du monolingue et du bilingue. Il serait préférable qu'il soit électronique ayant en vue que les nouvelles générations d'apprenants consultent de préférence des sources électroniques, ce qui contribuerait, nous l'espérons bien, au développement de leurs habitudes et compétences lexicographiques et à une acquisition plus efficace du lexique français générale et de spécialité.

Prilog I - Jednojezični francuski rečnici

a) Opšti rečnici

- *Dictionnaire Le Petit Robert, dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française* (2013). Paris: Dictionnaires Le Robert.
- *Le Petit Robert de la langue française* (2014). CD PC/Mac. Paris : Dictionnaires Le Robert.
- *Le Robert illustré & son dictionnaire internet* (2014). Paris: Dictionnaires Le Robert.
- *Dictionnaire Le Petit Robert des noms propres* (2013). Paris: Dictionnaires Le Robert.
- *Le Petit Robert de la langue française en ligne* / <http://www.lerobert.com/espace-numerique/enligne/le-petit-robert-de-la-langue-francaise-en-ligne-12-mois.html> (godišnja pretplata 19,90 €). Postoje i elektronske verzije za tablet i KINDL u formi e-knjige. Preuzeto 21.7.2014.
- *Le Petit Larousse illustré, dictionnaire de la langue française et dictionnaire encyclopédique* (2013). Paris: Larousse.
- *Dictionnaire de français* - elektronska verzija besplatno dostupna na internetu na adresi <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais-monolingue> Preuzeto 21.7.2014.
- *Lexis, Larousse de la langue française* (1979, 2005). Paris: Larousse.
- *Dictionnaire Hachette, noms communs et noms propres* (2009). Paris: Hachette livre.
- *L'encyclopédie Larousse en ligne*. Dostupna na adresi <http://www.larousse.fr/encyclopedie>. Preuzimanje verzije za *iphone*, *ipad*, *android* košta između 5 i 7€. Preuzeto 21.7. 2014.
- *Le Trésor de la Langue Française Informatisé*. <http://www.cnrtl.fr/definition/> Sajt Nacionalnog centra za tekstualne i leksičke resurse. Na leksičkom portalu besplatno je dostupan referentan i izuzetno sveobuhvatan rečnik francuskog jezika namenjen izvornim govornicima i veoma naprednim korisnicima. Preuzeto 21.7.2014.
- *Le Dictionnaire vivant de la langue française*, <http://dvlf.uchicago.edu/> Preuzeto 21.7. 2014. *Dictionnaire de l'Académie française, neuvième édition* - Version informatisée. <http://atilf.atilf.fr/academie.htm>. Preuzeto 21.7.2014.
- *Dictionnaire de la langue française*. <http://www.linternaute.com/dictionnaire/fr/> - preuzeto 21.7.2014.
- *Le Dictionnaire Universalis*. <http://www.universalis.fr/dictionnaire/>. Preuzeto 21.7.2014.

b) Posebni rečnici

Rečnici za učenje francuskog jezika

- Rey-Debove, Josette (1999): *Dictionnaire du français – Référence / Apprentissage / Langue étrangère / Langue seconde*. Paris: Dictionnaires Le Robert et Clé International. (Namenjen za usvajanje francuskog kao stranog i kao drugog jezika.)
- Niobey, G., De Galiana, T., Jouannon, G., Lagane, R. (2001): *Dictionnaire analogique*. Paris : Larousse / VUEF. (Namenjen je za učenje i usavršavanje francuskog kao maternjeg, kao stranog i kao drugog jezika.)

Rečnici sinonima

- *Dictionnaire des synonymes, nuances et contraires* (2005). Paris: bibl. Les Usuels, Dictionnaires Le Robert.
- *Dictionnaire Electronique des Synonymes (DES)*: <http://www.crisco.unicaen.fr/des/>. Preuzeto 22.7.2014. (Rečnik sinonima i antonima u slobodnom pristupu. Izdvaja se od ostalih time što sinonime navodi prema učestalosti.)

Kombinatorni rečnici

- *Dictionnaire des combinaisons de mots – les synonymes en contexte* (2007). Paris: bibl. Les Usuels, Dictionnaires Le Robert.

Ovaj rečnik sadrži 2.600 ključnih reči, tačnije imenica i 162.000 kombinacija, odnosno različitih kolokacija. Različita značenja odrednice međusobno su odvojena, a za svako od njih nude se kombinacije sa pridevima, glagolima i drugim imenicama.

Stručni, terminološki rečnici

- *Le Grand dictionnaire terminologique (GDT)*: <http://gdt.oqlf.gouv.qc.ca/index.aspx>. Preuzeto 20.7.2014.

Reč je o terminološkom rečniku i bazi podataka u jednom Kvebečke kancelarije za francuski jezik, koja sadrži preko tri miliona francuskih i engleskih termina iz 200 različitih oblasti. Funkcioniše i kao dvojezični dvosmerni francusko-engleski i englesko-francuski rečnik stručnih termina.

- *FranceTerme*: <http://www.culture.fr/Ressources/FranceTerme>. Preuzeto 20.7.2014. (Ovo terminološka baza se stalno dopunjuje novim odrednicama koje odobrava

Generalna komisija za terminologiju i neologiju Francuskog ministarstva za kulturu.
(Besplatno dostupna na gore navedenoj adresi.)

- Dortier, Jean-François (priredio) (2008): *Le dictionnaire des sciences humaines*. Auxerre : La Petite Bibliothèque de Sciences Humaines, Sciences Humaines Éditions.
- Dortier, Jean-François (priredio) (2013): *Le dictionnaire des sciences sociales*. Auxerre : La Petite Bibliothèque de Sciences Humaines, Sciences Humaines Éditions.

Oba gore navedena enciklopedijska rečnika obuhvataju sve glavne discipline humanističkih i društvenih nauka, pravce, teorije, autore i pojmove. Glavna odlika im je interdisciplinarnost. Namenjeni su studentima i stručnjacima iz oblasti društvenih i humanističkih nauka, ali i širokoj publici, kao sredstvo za sticanje opšte kulture. Odrednice su date alfabetskim redom i obrađene u formi članaka.

- Mesure, S. / Savidan, P. (priredili) (2006): *Le dictionnaire des sciences humaines*. Paris : Quadrage – PUF (Presses Universitaires de France).

Enciklopedijski rečnik koji obuhvata oblast antropologije, sociologije, psihologije, psihoanalize, zatim pravo, ekonomiju, lingvistiku, istoriju, geografiju, demografiju, filozofiju i političke nauke. Na kraju svake odrednice navedene su uputnice i veze prema srodnim člancima. Rečnik ima indeks od 2.000 pojmova i 1.000 imena.

- Lalande, André (2010): *Vocabulaire technique et critique de la philosophie*. Paris: Quadrage, 3. izd. PUF.

Ovaj sveobuhvatan enciklopedijski rečnik filozofske leksike je nezaobilazno delo namenjeno francuskim studentima i stručnjacima, koje je od svog nastanka doživelo preko 20 izdanja i koje je redovno obnavljano i dopunjavano. Objašnjenje odrednica, alfabetski ustrojenih, odlikuje semantički pristup. Zahvaljujući tome rečnik, osim imenica, sadrži glagole i prideve, što je izuzetno korisno, a opet veoma retko kod terminoloških rečnika.

- Morfaux, Louis-Marie, Lefranc, J. (2007, 2010): *Nouveau vocabulaire de la philosophie et des sciences humaines*. Paris : Armand Colin.

Rečnik sadrži osnovne pojmove antičke, moderne i savremene filozofije i važne pojmove glavnih humanističkih nauka. Rečnik je referentno delo i praktični priručnik, prodat

u više od 50.000 primeraka, a namenjen prvenstveno frankofonim studentima i širokoj publici, kao izvor pouzdanih informacija u širenju opšte kulture.

- Ferréol, Gilles i dr. (1992, 1995) : *Dictionnaire de sociologie*. Paris : Armand Colin.

Enciklopedijski tip rečnika socioloških termina koji obuhvata oko 150 jasno objašnjenih odrednica u formi kraćih članaka, kao i desetak strana sintetičkih članaka. Kod povezanih odrednica postoje uputnice, ali i uputnice na literaturu.

- Akoun, André, Ansart, Pierre (1999): *Dictionnaire de sociologie*. Paris: Le Seuil, Le Robert.

Sveobuhvatni sociološki rečnik pojmova, pravaca, teorija, metodoloških pojmova, epistemoloških problema, datih u originalnim kontekstima i obrađenih u vidu članaka. Članke prati odabrana bibliografija.

- *Dictionnaire de sociologie* (2010). Paris: Eyclopaedia Universalis.

Rečnik zamišljen kao panorama savremene sociologije, koja je obrađena u približno 200 članaka iz pera 115 autora. Članci obuhvataju sociološke pojmove, pravce, oblasti i velika naučna imena. Rečnik prati iscrpan indeks povezanih pojmova, od kojih su samo neki i naslovi samih odrednica.

- Arenilla, L. i dr. (2007): *Dictionnaire de pédagogie et de l'éducation*. Paris : Bordas.

Enciklopedijski rečnik koji obuhvata pojmove iz oblasti nauke o obrazovanju, velike pedagoške pravce i važne pedagoge, uključujući i ostale mislioce koji su se bavili pitanjima obrazovanja. Rečnik prati indeks pojmova s uputnicama na odrednice u kojima se oni javljaju.

- Offenstadt, Nicolas (2004, 2009): *Les Mots de l'historien*. Toulouse: Presses Universitaires de Mirail.

Mali enciklopedijski rečnik pojmova koji se koriste u istoriji kao naučnoj disciplini i u njoj srodnim disciplinama

- Bonte, P., Izard, M. (1991, 2012): *Le Dictionnaire de l'ethnologie et de l'anthropologie*. Paris : Quadrage – PUF.

Odrednice u vidu opširnih članaka navedene su alfabetskim redom i tematski su povezane s naučnom oblašću antropologije i etnologije i njima srodnim naučnim oblastima.

- Girard, Jacques (2007): *Dictionnaire des termes d'art et d'archéologie*. Paris: Klincksieck.

Iscrpan rečnik sa 7.000 odrednica koje obuhvataju pojmove, nazive i imena iz svih oblasti umetnosti i arheologije. Odrednice, uglavnom imenice i pridevi, date su alfabetskim redom, a objašnjenja su sažeta i jasna. Uz svaku odrednicu navedena je oblast kojoj pripada. Kvalitet rečnika povećava 800 brižljivo odabranih ilustracija (fotografija i crteža), što je neobično važno za leksiku istorije umetnosti i arheologije.

- Cottrell, Leonard i dr., (1962): *Dictionnaire encyclopédique d'archéologie*. Paris: Société d'Édition de dictionnaires et encyclopédies.

Rečnik pojmova, naziva lokaliteta, biografija znamenitih istoričara starog veka, egiptologa i arheologa. Važan segment rečnika su i ilustracije vidu fotografija, šema i crteža.

Prilog II

Dvojezični opšti francusko-srpski rečnici

- Jovanović, Slobodan (2014): *Francusko-srpski rečnik*, novo izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Službeni glasnik.
- Jovanović, Slobodan (1991): *Savremeni francusko-srpski rečnik*. Beograd: Prosveta.
- Marković, Ranka (1999): *Francusko-srpski rečnik*. Beograd: Narodna knjiga – Alfa.
- Mihajlović, Živka (2003): *Školski francusko-srpski rečnik za srednje škole*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Putanec, Valentin (1975): *Francusko-hrvatski ili srpski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Putanec, Valentin (2001): *Francusko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Petrović, Nastas (2003): *Francusko-srpski rečnik*, fototipsko izdanje iz 1898. Beograd: Zavod za udžbenke i nastavna sredstva.
- Loran, E., Medić, F. (2013): *Francusko-srpski rečnik - Dictionnaire français-serbe*, izdanje verno originalu iz 1930. Beograd: Feniks libris.
- Nikolić, Vojislav (prir.) (2010): *Francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik*. Beograd: Jasen.
- Grujić, Branislav (prir.) (2010): *Standardni francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik*. Beograd: Predrag i Nenad. Cetinje: Obod.
- Jeremenko, Vesna (2009): *Francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik*. Beograd: JRJ.
- Dinić, Tanja (2012): *Francusko-srpski i srpsko-francuski rečnik*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- *Srpsko-francuski i francusko-srpski rečnik* na adresi <http://onlinerecnik.com/>
Preuzeto 20.7.2014.

Dvojezični opšti srpsko-francuski rečnici

- Jovanović, Slobodan (1991): *Savremeni srpsko-francuski rečnik*. Beograd: Prosveta.
- Čulajević, Radmila (1994): *Srpsko-francuski rečnik*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Prilog III

Srpski jednojezični opšti rečnici

- Vujanović, Milica i dr (2007): *Rečnik srpskog jezika* (jednotomni). Novi Sad: Matica srpska.
- *Rečnik srpskohrvatskog jezika*, I–VI tom, (1967–1976). Novi Sad: Matica srpska, Zagreb: Matica hrvatska.
- Moskovljević, Miloš (1990): *Rečnik savremenog srpskohrvatskog književnog jezika*. Beograd: Apolon.
- *Srpski leksikon reči* besplatno dostupan na adresi <http://onlinerecnik.com/leksikon/srpski/> Preuzeto 23.7.2014.
- *Srpski rečnik definicija i značenja* je besplatan on line rečnik na adresi <http://staznaci.com> Preuzeto 23.7.2014.

Srpski jednojezični posebni rečnici

Stručni rečnici

- Kuper, A., Kuper, Dž. (prir.) (2009): *Enciklopedija društvenih nauka*. Tom 1, (A–M); prevod Nikola S. Krznarić, Predrag Marković. Beograd: Službeni glasnik.
- Kuper, A., Kuper, Dž, (prir.) (2009): *Enciklopedija društvenih nauka*. Tom 2, (N–Ž); prevod Nikola S. Krznarić, Predrag Marković. Beograd: Službeni glasnik.
- Riz, Viljem (2004): *Filozofija i religija – istočna i zapadna misao: rečnik*; prevod Jovan Babić i dr. Beograd: Dereta.
- Marić, Svetislav (2004): *Filozofski rečnik / Filozofija: prvi srpski rečnik filozofije*. Beograd: Dereta. (reprint izdanja iz 1932)
- Blekburn, Sejmon (1999): *Oksfordski filozofski rečnik*. Sa engleskog jezika prevela Ljiljana Petrović i dr. Novi Sad: Svetovi.
- Blekburn, Sejmon (2013): *Filozofski rečnik*. Sa engleskog jezika prevela Ljiljana Petrović i dr. prema originalnom 2. popravljenom i proširenom izdanju. Novi Sad: Adresa.
- Mimica, Aljoša, Bogdanović, Marija (priredili) (2007): *Sociološki rečnik*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Todorović, M., Nedović, S. (1996): *Sociološki rečnik*. Beograd: Bona fides.
- Pokrajac, Slobodan (2004): *Mali sociološki rečnik* Beograd: Samizdat.

- Mršević, Zorica i dr. (2004): *Rečnik osnovnih feminističkih pojmova*. 2. izd. Beograd: Žarko Albulj.
- Kostić, Dragan (1996): *Psihološki rečnik*. 3. izd, Beograd: Savremena administracija.
- Trebješanin, Žarko (2004): *Rečnik psihologije*. Beograd: Stubovi kulture.
- Reber, S. A, Reber, S. E. (2010): *Rečnik psihologije*. Sa engleskog prevele Darinka Radivojević i dr. Beograd: Službeni glasnik.
- Panić, Vladislav (1998): *Rečnik psihologije umetničkog stvaralaštva*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Rudinesko, I, Plon, Mišel (2002): *Rečnik psihoanalize*. Preveli s francuskog D. Branković, A. Moralić, J. Radulović, M. Terzić. Sremski Karlovci , Novi Sad : Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Trebješanin, Žarko (2011): *Rečnik Jungovih pojmova i simbola*. Beograd: Zavod za udžbenike, HESPERIAedu.
- Trebješanin, Žarko (2012): *Leksikon psihoanalize* . Dopunjeno izdanje. Beograd: Zavod za udžbenike.
- *Pedagoški rečnik*. 1, A–N (1967). Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije.
- *Pedagoški rečnik*. 2, O–Š (1967). Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije.
- *Pedagoški leksikon* (1996) grupa autora. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Kulišić, Š. i dr. (1998): *Srpski mitološki rečnik*. 2. dop. izd. Beograd: Etnografski institut SANU.
- Cermanović-Kuzmanović, A., Srejović, D. (1996): *Leksikon religija i mitova drevne Evrope*. 2. dopunjeno izdanje. Beograd: Savremena administracija.
- Rid, Herbert (2000): *Rečnik umetnosti i umetnika*. Preradio, dopunio i osavremenio Nikos Stangos. Prevod sa engleskog Ljiljana Petrović. Novi Sad: Svetovi.
- Šuvaković, M. (1999): *Pojmovnik moderne i postmoderne likovne umetnosti i teorije posle 1950. godine*. Beograd: SANU, Novi Sad: Prometej.
- Šuvaković, M. (2011): *Pojmovnik teorije umetnosti*. Beograd : Orion art.
- Ajzinberg, Aleksandar (2007): *Stilovi – arhitektura, enterijer, nameštaj: terminološki rečnik*. Beograd: Prosveta.
- Čing, Fransis D. K. (2006): *Vizuelni rečnik arhitekture*. Beograd: Građevinska knjiga.
- Srejović, Dragoslav (priredio) (1997): *Arheološki leksikon – preistorija Evrope, Afrike i Bliskog istoka: grčka, etrurska i rimska civilizacija*. Beograd : Savremena administracija.
- Janković Vladeta (1996): *Imenik klasične starine: mitologija, istorija, umetnost*. Beograd.

- Cvitković, Ivan (2009): *Rečnik religijskih pojmova*. Jezička adaptacija za srpsko govorno područje Tatjana Pivni. Novi Sad: Prometej.
- Loma, Aleksandar: *Mali ilustrovani rečnik pojmova iz istorije religije A-L*, http://www.aleksandarloma.com/PDF/Nastava/AL_Recnik_a-l.pdf , preuzeto 20.7.2014.
- Loma, Aleksandar: *Mali ilustrovani rečnik pojmova iz istorije religije M-Š*, http://www.aleksandarloma.com/PDF/Nastava/AL_Recnik_m-sh.pdf , preuzeto 20.7.2014

Rečnici stranih reči

- Vujaklija, Milan (1988): *Leksikon stranih reči i izraza*. 5. dopunjeno i redigovano izdanje. Beograd: Prosveta.
- Klajn, Ivan / Šipka, Milan (2006): *Veliki rečnik stranih reči i izraza*. Novi Sad: Prometej.
- Klajn, Ivan / Šipka, Milan (2008): *Izmene i dopune u trećem izdanju. Veliki rečnik stranih reči i izraza*. Novi Sad: Prometej.
- Vujaklija, Milan (2011): *Leksikon stranih reči i izraza – Novi Vujaklija*. Redigovao i dopunio dr Drago Ćupić. Beograd: Vulkan izdavaštvo, Mono i Manjana.
- Vujaklija, Milan (2006): *Rečnik stranih reči i izraza*. Elektronski izvor - CD. Stručni saradnici na tekstu: Milutin Stanisavac i Dejan Mihajlović. Beograd: Prosveta / Ajsa soft.
- Vujaklija, Milan: *Rečnik stranih reči i izraza*. Skenirana verzija Prosvetinog izdanja iz 1980. na adresi <http://mirastevkovic.files.wordpress.com/2013/11/milan-vujaklija-recnik.pdf> Preuzeto 20.7.2014.
- *Srpski rečnik – rečnik stranih reči, izraza, pojmova* na adresi <http://www.vokabular.org> Preuzeto 20.7.2014.
- *Besplatan online srpski rečnik definicije i značenje srpskih reči* na adresi <http://www.staznaci.com> preuzeto 27.8.2014.

Rečnici sinonima, tezaursi

- Ćosić, Pavle (2008): *Rečnik sinonima i tezaurs srpskog jezika*. Beograd: Kornet.

Prilog IV - Hibridni dvojezični i višejezični rečnici

Opšti rečnici

- *Dictionnaire de la langue française*. <http://www.sensagent.com>. Preuzeto 21.07.2014. (Rečnik sadrži prevodne ekvivalente na 38 jezika, uključujući i srpski.)
- <http://context.reverso.net>. Preuzeto 21.7.2014. (Dvosmerni višejezični francusko-englesko-špansko-italijansko-portugalsko-nemački rečnik, koji daje značenje odrednice objašnjava i pomoću primera.)
- <http://www.linguee.fr>. Preuzeto 24.7. 2014.

Na ovoj adresi nalazi se konceptijski jedinstven višejezični rečnik, koji se razlikuje od svih ostalih elektronskih rečničkih baza. Reč je o kombinaciji rečnika i pretraživača. Odrednica i prevodni ekvivalent javljaju se na levoj strani ekrana. Prevodni ekvivalenti često su ozvučeni. S desne strane odrednica se javlja u rečenicama i u različitim kontekstima, koje prati odgovarajući prevod na L2. Prednost ovog rečnika je u ogromnom broju primera i u ousdanim prevodima. Nije reč o mašinskom prevođenju, već je prevod plod aktivnosti ljudskog mozga. Uz svaki primer postoji link ka izvoru odakle je preuzet. Rečnik sadrži i veoma retke i specifične termine. Zahvaljujući posebnim programima, serveri pretražuju bilingvalne sajtove i izdvajaju prevode. Do sada je upoređeno i provereno hiljadu milijardi rečenica i njihovih prevoda i zadržano samo 0,001%. Na adresi <http://www.linguee.com> je trenutno dostupno 100 miliona primera i njihovih prevoda. Trenutno dostupne frankofone kombinacije su dvosmerni francusko-engleski, francusko-nemački, francusko-španski i francusko-portugalski rečnici.

- <http://fr.thefreedictionary.com>. Preuzeto 4.8.2014. (Hibridni višejezični rečnik za usvajanje više stranih jezika, među kojima i francuskog.)
- <http://www.larousse.fr>. Preuzeto 4.8.2014. (Na adresi čuvenog izdavača dostupni su različiti dvosmerni dvojezični rečnici, od kojih je našim studentima interesantan francusko-engleski rečnik.)
- <http://onlinerecnik.com>. Preuzeto 4.8.2014. (Na ovoj adresi dostupni su leksikoni francuskog, engleskog i nemačkog jezika, kao i različite kombinacije dvojezičnih i dvosmernih rečnika srpskog, francuskog, engleskog i nemačkog jezika.)

Posebni rečnici

- *Terminologie interactive pour l'Europe*. <http://iate.europa.eu>. Preuzeto 20.7.2014. (Višejezična terminološka baza (27 jezika EU), koju koriste prevodioci svih organizacija, organa i tela EU. U slobodnom pristupu.)
- *Višejezična terminološka baza Kancelarije za evropske integracije* <http://prevodjenje.seio.gov.rs/evronim>. Preuzeto 24.7.2014.
- *UNTERM*. <http://unterm.un.org>. Preuzeto 21.7.2014. (Višejezična (6 zvaničnih jezika UN: engleski, francuski, španski, ruski, kineski i arapski jezik) baza termina koji se koriste u radu UN-a besplatno je dostupna na gornjoj adresi. Namijenjena je pre svega korisnicima koji učestvuju u projektima UN-a, a nemaju pristup intranetu Sekretarijata UN.)
- Lalande, André (2010): *Vocabulaire technique et critique de la philosophie*. Paris: Quadrage, 3. izd. PUF. (Sveobuhvatan enciklopedijski rečnik filozofske leksike, u kojem odrednice uglavnom prate ekvivalenti na nemačkom, engleskom i italijanskom jeziku. Kad je potrebno postoje i ekvivalenti na starogrčkom i latinskom jeziku. Između 1926. i 1996. imao je 18 izdanja.)
- Laplanche, J., Pontalis, J.-B. (1967, 2011): *Vocabulaire de la psychanalyse*. Paris: Quadrage – PUF. (Rečnik psihoanalitičkih termina, prvenstveno imenica i prideva, objašnjenih u formi članaka. Objašnjenju prethode ekvivalenti termina na nemačkom, engleskom, španskom, italijanskom i portugalskom jeziku. Reč je zapravo o hibridnom rečniku, tj. kombinaciji jednojezičnog enciklopedijskog rečnika i višejezičnog glosara.)
- Piéron, Henri (1951; 2003): *Vocabulaire de la psychologie*. Paris: Quadrage – PUF. (Kao nezaobilazno delo, namenjeno studentima, stručnjacima i širokoj publici, ovaj rečnik psihološke terminologije i nakon smrti autora doživeo je brojna dopunjena i obnovljena izdanja. Kod jednog broja odrednica nailazimo i na uporedni engleski termin, mada ima i mnogo anglicizama koji se koriste u oblasti psihologije. Autor je od samog početka rečnik smatrao osnovnim sredstvom za rad u struci i za studiranje.)
- Houdé, Olivier i dr. (1998; 2003): *Vocabulaire de sciences cognitives*. Paris: Quadrage - PUF. (Enciklopedijski rečnik kognitivnih nauka (neuronauka, psihologija, veštačka inteligencija, lingvistika, filozofija), obuhvata oko 120 termina s engleskim ekvivalentima. Promene ili nijansiranje značenja termina data su zavisno od oblasti u kojoj se upotrebljavaju.)

- Cuq, Jean-Pierre (2003): *Dictionnaire de didactique du français*. Paris : ASDIFLE – Clé International. (Enciklopedijski rečnik pojmova vezanih za didaktiku francuskog kao stranog jezika sadrži 660 odrednica. Odrednice su pisali stručnjaci različitih profila. Ovo je tip hibridnog jednojezičnog i višejezičnog glosara. Na kraju rečnika su ponuđeni dvojezični glosari: francusko–engleski, francusko–emački, francusko–španski, francusko–italijanski i francusko–portugalski.)
- *Evropojmovnik* (2005). Prevod: Gordana Obradović. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Potkonjak, M. Nikola (1997): *Pedagoški tezaurus: srpsko-englesko-francusko-nemačko-ruski rečnik*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Lalević, S. Miodrag, (1974): *Sinonimi i srodne reči srpskohrvatskog jezika* . Beograd: Leksikografski zavod „Sveznanje”. (Prvi srpski hibridni rečnik, kombinacija jednojezičnog rečnika sinonima i višejezičnog dvosmernog rečnika. Namenjen je kako izvornim govornicima srpskog jezika, tako i strancima koji uče srpski kao strani jezik. Ekvivalenti odrednica dati su na sedam jezika: makedonskom, slovenačkom (razumljivo, pošto je rečnik objavljen u bivšoj Jugoslaviji), ruskom, francuskom, italijanskom, nemačkom, engleskom i ilustrovane primerima.)

Prilog V

Anketa: Rečnik u nastavi stranog jezika za akademske potrebe s posebnim osvrtom na francuski jezik

Studenti koji ne uče francuski jezik odgovaraju na opšta pitanja, a u pitanjima koja se odnose na francusku leksikografiju navode odgovarajući tip rečnika za jezik koji oni uče.

1. Strani jezik koji učite na fakultetu:
francuski (FR) – engleski (EN) – nemački (NE)
ruski (RU) – italijanski (IT) – španski (ŠP)
2. U recepciji stručnog/naučnog teksta na stranom jeziku (čitanje, razumevanje ili prevod) koristite sledeće rečnike (podvucite tipove rečnika):
 - a) jezičke (rečnik u užem smislu) / nejezičke (leksikon, enciklopedija)
 - b) jednojezične / dvojezične / višejezične
 - c) semasiološke (odrednice po alfabetskom redu)
ilustrovane (verbalna objašnjenja + slike)
slikovne (slike praćene rečima)
 - d) opšte / posebne (specijalne, stručne, glosare)
 - e) klasične (papirna izdanja) / izdanja na CD-u / internetska izdanja

U produkciji stručnog/naučnog teksta na stranom jeziku (priprema prezentacije i pisanje rezimea, prikaza, radova itd.) koristite sledeće rečnike (izaberite između tipova rečnika navedenih u prvom delu ovog pitanja):

3. Koje opšte dvojezične francusko–srpske i srpsko–francuske rečnike (odnosno englesko–srpske, nemačko–srpske itd.) koristite? (Navedite ime autora i izdavača ili internetsku adresu.)
Klasični (štampani): _____
Elektronski: _____
4. Da li postoji dvojezični ili višejezični stručni rečnik, glosar iz vaše studijske oblasti? Navedite ime autora i izdavača ili internet adresu.
Klasični: _____
Elektronski: _____
5. Da li koristite dvojezične francusko–engleske i englesko–francuske rečnike (odnosno nemačko–engleske itd.) ? Ukoliko ih koristite, koji su to rečnici? (Navedite izdavača ili internetsku adresu.)

6. Koje francuske (engleske, nemačke) jednojezične opšte rečnike u klasičnoj ili elektronskoj formi koristite ? (navedite ime autora, izdavača ili internet adresu)

7. Koje francuske (engleske, nemačke) jednojezične posebne i stručne rečnike u štampanom i elektronskom obliku koristite? (Navedite ime autora i izdavača ili internetsku adresu.)

Rečnik sinonima: _____

Stručni, tematski rečnik, glosar: _____

8. Koje srpske jednojezične opšte rečnike u štampanoj ili elektronskoj formi koristite? (Navedite naslov, autora, izdavača ili internetsku adresu.)

9. Koje srpske jednojezične posebne i stručne rečnike u štampanoj i elektronskoj formi koristite? (Navedite ime autora, izdavača ili internetsku adresu.)

Rečnik stranih reči i izraza: _____

Rečnik sinonima: _____

Enciklopedija, leksikon, tematski rečnik, glosar: _____

Hvala na saradnji.